Број 9. У Новом Саду, у суботу 12. јануара 1908. Година XLIII.

„Застава“ излази сваки дан двапута, а недељом свецем и данима иза недеље и свеца једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље на један месец 2 кр. 70 пот. а на три месеца 8 круна.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЗАСТАВА

(Јутарњи лист.)

За огласе плаћа се по 12 пот. од сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво „Заставе“ је у кући г. Ј. Чавића Администрација „Заставе“ налази се укућм где је Милетићева штампарија у главној ул, бр. 22

Поједини јутарњи јутарњи стају 2 потуре.

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ. ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ

Око чега се ломи у Будимпешти?

У угарском сабору се ломи око измене саборског пословника. Влада хоће да пословник промени у незадном правцу. И опозиција и „отпадници“ мађарске коалиције (дисидента) па и Кошутова странка имају начелно рачуна да буду против те промене.

Али није то по среди. Бар не код Кошутове странке. Она ће променути пословник и попустиће у томе, али не данас. Она пристаје до душе да и данас промене пословник, али не стално но само привремено, а стално да га промене кад буде поднесен нов изборни закон.

Из овога се отприлике може слутити, у чему је ствар. Но није потребно да слутимо, ја ћу Вам изнети кратко и разговетно оно што се догађа иза завесе.

Гроф Андраши је скоро већ готов са изборном реформом. Али не казује никоме, како ће изгледати та реформа. То ни његови најближи не знају. Ово је и његовим људима криво, а они други су раздражени због тога. Нарочито Кошутовци.

Но није само изборна реформа која их узнемирује. То јест, нису главна начела. Него их узнемирује — подела срезова. Боје се, да ће срезови бити тако подељени, да ће осигурати уставној странци, ако не већину, а оно велик број посланика. Кошутовци се боје да ће та подела срезова испасти на њихову велику штету.

Зато они неће ни да чују данас о измени пословника. Бар велики део не. Зато они траже, прво да видимо изборни закон, па онда да мењамо коначно пословник. За данас док имају у рукама саборску већину, пристаће на привремену промену пословника, али тек кад се увере хоће ли и после новог изборног закона имати изгледа на већину, пристаће да мењају пословник.

Око овога се управо врше борба. Реч је о подели срезова. Кошутова странка, бар велики део њен, боји се, да ће гроф Андраши поделити срезове онако, како то њему и његовима иде у рачун.

За данас се може рећи, да мало људи зна, како мисли гроф Андраши да удеси предлог о новом изборном реду. Многи држе, да гроф Андраши није ни сам на чисто. Има, веле, неколико начелних ствари, које је на разне начине ставио у параграфе, али се још није одлучио. Управ није начисто с чиме би могао да продре. С тога је један део Кошутове странке и устао онако одлучно, да покаже, како не мисли примати све, што му се поднесе.

Но из свега види се и ово: Нов изборни закон неће бити тако брзо готов као што се мислило. Биће ту дуго повуци и потегни. Биће борбе и цепања и многих промена, пре но што се изборни закон промене. А изгледа, да се изборно право неће вршити на тајно, нити ће иначе бити у демократском духу. — Но о овоме је рано говорити. Шта се све може изменути пре но што буде готов нов изборни закон о коме говорама говоре да је већ — на прагу.

Шта је у ствари.

„Браников“ госа има између прочаја и два врло верна помагача. То су београдска „Штампа“ и „Пештански Лојд“. Све што хоће „Браник“ у њих протури, или по њиховој жељи скроје па онда то прештампава или се позива на то.

Тако је јуче у сласт донео по „Штампи“ како је угарска влада уништила избор и рад нове епархијске скупштине у архидијецези.

Прекјучерањи број „Пештанског Лојда“ донео је, како је тога дана била министарска седница и како је у њој Јаша Томић изнео захтеве српских радикала, који ако се испуне, могу се задобити 23 мандата при изборима у Хрватској и Славонији.

Јаша Томић је у једној изјави, која је штампана у више мађарских листова прогласио клеветом то. Нити он, ни др. Красојевић ни др. Манојловић који се баве у Будимпешти ни су пред министарску конференцију нити и једнога министра износили захтеве српских радикала у свези са изборима у Хрватској и Славонији.

У ствари је пак ово: Јаша Томић, др. Красојевић и др. Манојловић по овлаштењу управе српске народне радикалне странке отишли су у Будимпешту, да на надлежном месту поново изнесу несрећен положај у ком се налази наша автономија и пожуре потврду закључака нашег сабора. Изнели су и најновију пусту самовољу и незаконитост, што иако је у архидијецези изабрана нова епархијска скупштина, и из крила ове нова конзисторија. Анатолије Јанковић, архимандрит, сазива по савету „Браника“ и „Србобрана“ стару конзисторију, која већ годину дана није радила, чим се чуло за сазив нове конзисторије. Тим покорима и ђавољим копитама стаће се на пут само потврдом закључака нашег сабора. У тој ствари ето разговарали су са министром-председником Векерлом и министрима Апоњијем и Кошутом.

По „Мађарорсагу“ и другим мађарским листовима министри су обећали да ће закључци нашег сабора бити за који дан потврђени. И после тога одмах је у саборској згради била министарска седница због закључака нашег сабора, а тој седници је присуствовао и државни секретар и известатељ за наше ствари Јован Тот.

По реченим мађарским листовима изасланици српске народне радикалне странке остали су да сачекају решење министарско у ствари, потврде закључака нашег сабора.

„Пештански Лојд“ који и сам признаје све то, сковао је одмах вест, како је Јаша Томић у министарској седници изнео захтеве српских радикала и тако ће тако осигурано бити у Хрватској и Славонији 23 мандата. Ово је наравно сковано за љубав „Браниковог“ госе, присног пријатеља „Пестер Лојда“, да може ковати клевете против радикала, но воује труди. Истина се неда помрчати. А „Бранику“ и „Србобрану“ непомогоше ни „Штампа“ ни „Пестер Лојд“ ни Супило и ини противници радикалне странке.

Изборна борба у Хрватској и Славонији.

Шид, 10 јануара.

Код нас кандидира са програмом радикалне странке др. Рокнић, чија је кандидатура у целом срезу са одушевљењем примљена, само су у Шиду наша три самосталца прегли да учине забуну међу Србима бирачима па их нахушкавају против радикалне странке, јер да је то чисто адвокатска странка. То је описао дописник у „Србобрану“, а тенденција му је, да одврати Србе бараче од кандидата Србина и да примогну, да буде изабран Хрват Анцл, и то није ништа новога код самосталаца, јер кад су они били у стању српски срез у Глини уступити Супилу, који је онако писао некада у „Црвеној Хрватској“ и „Дубровнику“ па за време Шумановићево онако нападати Србе и писати о непотизму Срба и денунцирати Шумановића и његове људе, — онда се није чудити, да они на томе раде, да шидски срез (који је од увек, или увек до сада Србин заступао, падне у руке Хрвата, — То је право издајство, и те су у стању само они људи, којима је Српство плеоназам (сувишно), којима су Срби и Хрвати једно те исто, којима је наша црквено-просветна автономија шугава итд. — И још ти људи имају образа пребацивати нама радикалима издају, што им ништа српског нисмо издали, а они српске срезове издају Хрватима, а то само из мржње и пакости, да не буде изабран радикал.

Осим радикала кандидира Хрват Анца са програмом хрватске напредне странке, а то је она странка, која заступа правац, да и онде, где има само два Хрвата, мора бити све хрватско, у свему се мора дати образац хрватски, јер је ово земља хрватска па све мора и бити хрватско Кандидира на даље католички пол из Товарника Јакић са програмом Франкове странке, која како је познато, не признаје Србе у Хрватској и у т. зв хрватским земљама Коначно кандидује Витомир Кораћ са програмом социјално-демократским, но који сам знаде да не може и неће бити изабран, и онда може бити говора само о Србину др. Рокнићу и Хрвату Анцлу или Јакићу. Кад тако ствар стоји, онда ни један поштени незаслепљен Србин то не сме бити ни часа у двоумици на коју ће странку да ли за Србина или на Хрвата и који год Србин бирач из нашег среза не буде гласао за Србина др. Рокнића, то је издајица српског имена, тога треба извјурити из сваке српске заједнице, тај није достојан да носи име српско, тога ће потомци наши проклети као гадног издајицу, као Вука Бранковића.

Кад је социјалиста Кораћ на богојављеније држао збор и напао на радикале, наш доктор самосталац сав је био усхићен тим нападајима на радикале и узвикнуо, колико га грло доноси. „Не било их, да бог да, а веле да му је један наш ратар згодно довикуо: „Е кад би било на керећу, све би кобиле поцркале“.

Иначе наш доктор ужасно грми против Куеновштине и њу сматра извором сваком злу код нас. Но то ипак њему не смета, да је сваки пут до сада, па и код мајских избора г. 1906. гласао за кандидата куеновског, иако је био и кандидат хрватско српске коалиције, за коју је он одушевљен био. Није то ништа ново, јер кад би излучили из самосталне странке све оне, који су били до најновијег времена Куеновци, не знам, колико би их остало.

Други самосталац наш јесте наш парох и почасни прота Милошевић. Он је некада у Банату био радикал, овде као рођак пок. патријарха Георгија по танкој крви клерикал од главе до пете, код последњих избора гласао је за др. Жарка Миладиновића, јер је био у изгледу избор протемитровачког, па је шпекулирао да се додвори радикалима, а сада је самосталац, а шта ће још бити — видићемо.

Рекли смо: три самосталца, но нисмо баш сигурни, има ли их толико, има још два учитеља, к ји су за време југовине били самосталци, а сада не можемо се заклети, да су још самосталци, за то њих двојицу узимамо за једног, и онда их је управо три. — Кад не могу ни мислити на то, да покушају са самосталцем, онда буне наше људе против нашег кандидата, против Србина, а у јасној намери, да потпомогну тиме Хрвата, да дакле и наш срез као и глински уступе Хрватима. Жалосно је то и по сто пута жалосно, да су образовани људи тако заслепљени страшћу и да воле и туђинца Хрвата него свога брата Србина, само за то, што је тај Србин радикал, а што је то један од најбољих и најспремнијих наших људи, који се знаде наћи на сваком дивану, који ће српске интересе јуначки заступати против сваког, — то је њима ништа. Али нека

запамте наши бирачи: Изабран ће бити или Србин Рокнић или Хрват Анцл, други не може и неће бити изабран. Па ко год хоће да буде изда'ица српског рода, нови Вук Бранковић, нека не гласа за Рокнића, а њега ће потомство проклети, као и оног старог Вука што га после пет стотина година проклиње.

Колико има неписмених пунолетних грађана у Угарској.

У Угарској има 1,273.647 неписмених пунолетних грађана. Највише има Румуна неписмених. Њихов број износи 495.666 или 39 од сваке стотине неписмених. Затим долазе Мађари са 406.675 или 32 од сваке стотине. Неписмених Словака има 131.500 или 13 од сто, Русина 73.054 или 6 од сто, Немаца 22.726 или 5 од сто, Срба 48 749 или 3 од сто, Хрвата 12.611 или 1 од сто, других 42.735 или три и по од стотине неписмених. Када би сви пунолетни грађани добили бирачко право, било би: 2,015 457 Мађара, 450.166 Немаца, 433.465 Словака, 684.265 Румуна 84.193 Русина, 44.154 Хрвата, 108.194 Срба, 75,719 других. Пошто пак неписмени неће добити бирачко право, то ће Мађари од сваке стотине пунолетних изгубити по 20, Немци по 15, Словаци по 32, Румуни по 73, Русини по 87, Срби по 45, Хрвати по 40, а остали по 56 бирача. Или код Мађара ће од сваке стотине пунолетних бити 80, код Немаца 85, код Словака 68, код Румуна 27, код Русина 13, код Срба 55, код Хрвата 60, код осталих пак 144 бирача. Најгоре ће дакле проћи Русини, затим Румуни, разне народности (Бугари и др.), Срби и Хрвати. Сразмерно највише бирача имаће Немци и Мађари. Срби ће због неписмености изгубити скоро половину бирача, а то је врло жалосно. Дужност би била наших свештеника и учитеља да отварају течајеве за неписмене. Истрајним радом успели бисмо, да број неписмених смањимо. Тако ћемо повећати број својих бирача и политичку снагу свога народа. На посао сви родољуби!

Светосавска прослава на Малом Јарку.

На новосадском салашу, Малом Јарку, приредиће Душан Ружић, учитељ. у тамошњој школи светосавску прославу. Уверени смо, да ће наши салашани доћи у великом броју на ову свечаност.

Босанска влада и српске школе.

„Српска Ријеч“ извештава, да је велики просветни савет примио наредбу босанске владе, у којој је изречено, да од сада новоизабрати учитељи не морају добивати дозволу од владе, да отпочну рад у школи. У вези с тим прописан је и делокруг државних школских надзорника при прегледу српских школа. Тако је уклоњена једна повреда школске автономије у Босни но после дуге борбе.

Промене у босанској влади.

Из Сарајева јављају, да ће ових дана бити умировљен барон Бенко, фактични шеф босанске владе. Поимену је шеф свагдашњи заповедник војске у Босни. С њим ће поћи у мировину и предсјетник грађевинског оделења босанске владе, Пасини И бивши шеф босанске владе, баров Кучера, који је сада одељни предсјетник у заједничком министарству иде у пензију. Не јављ се пак, које ће их особе наследити. Пријатељи Срба зацело неће доћи на та места.

Босанска влада се свети.

Врховни шеријатски судија у Сарајеву, Шарац, који суди у мухамедовским верским приликама, ступио је у муслиманску народну странку. Чим је то влада дознала, суспендовала га је са звања. Владини листови трубе да је Шарац прешао у народну странку зато, што би хтео да буде реис-ул-Улема, врховна поглавица муслиманске вере. Но овај прогон може јако да сеујети споразум између владе и муслимана у погледу уређења верских прилика.

Досељавање.

Из Цариграда јављају да се последњих дана вратило у Турску из Америке око 40.000 људи, и то махом из битољског и солунског вилајета. Да се не би свет и даље исељавао из Македоније, издала је порта властима наредбу, да спрече сваког ко би се хтео иселити. Место реформи у земљи и редба да се нико не сме селити из ње.

Време

Према телеграфском извештају од 24. јануара може се очекивати хладније и суво време.

Брзојави „Застави“

Стигли 11 јануара.

О потврди закључака српског народно црквеног сабора.

Будимпешта. (Од нашег нарочитог извештача) Јаша Томић, др. Красојевић и др. Јован Манојловић били су данас у ствари закључака нашег народно црквеног сабора код министра председника Векерла и министара Кошута, грофа Апоњија и грофа Андрашија. Осим тога били су и код државних секретара, који ће referisati о стварима наше автономије и уверили су се да су потајале ситне замерке против појединих закључака нашег народно црквеног сабора. Сва тројица су стекли уверење, да ће сви закључци нашег народно-црквеног сабора ускоро бити поднети краљу на потврду. Уједно да ће се ствар архидијецезалне епархијске скупштине по њиво решити.

Будимпешта (Извештај уг. кор. бироа.) Данас је и опет била министарска конференција која је расправљала ствари српске народно-црквене автономије. Министар председник Векерле поново је примио Јашу Томића, др. Красојевића и др. Манојловића, српске вође.

Главни уредник: Јаша Томић.
Одговорни уредник: Константин Брадваровић

ЛИСТАК.

Модерно робље.

Роман
из живота босанских Срба.
Написао
Бошко Петровић.

(Наставак.) (63)

Драгица обори очи, окрене главу, јер тако изазивајући бијаше баба ове ријечи изговорила.

— Ето је, сад се стиди, рече баба окренувши се Боривоју.

Драгица изађе брзо напоље, кад се вратила натраг бијаше сва црвена.

— Зар се не стидиш тако туђа бити према госту, а када он није овдје, онда скачеш, играш, а?! Драгица сакриваше лице рукама.

— Баба немој — немој — тако говорити, хтједе Драгица да се брани, но прекиде је смјех.

— Знаш, драги г сподине — окрене се баба Боривоју, али у истимах и Драгици — сад баш морам казати — знаш, драги господине, кад ниси ти овдје, само о теби говори, тебе само спомиње и о теби сања.

Драгичино лице доби болан израз, обрве јој се скупише и намргођено погледа на бабу. Чисто се брецну на њу. Баба ју у мах озбиљно гледаше, чисто и на њу пређе ова озбиљност, но се брзо и опет насмије и окрене се Боривоју.

— Истина је, господине, што ти кажем — све је истина ништа ти не лажем. Па се опет окрене Драгици — зар ниси јуче узела његову књигу па легла с њом у кревет. — Истина је господине увијек само о теби говори искрене баба у весео говор, поче се смијати и машући главом гледаше на Драгицу. — Но ајд сад кажи, да није тако. И данас си љубила ону књигу, што ти је дао. Баба поче намигујући Боривоју мавући главом у повлад доказивати, да је то истина, што говори.

Драгица стајаше као поражена крај стола, лице јој више није било намргођено, ни осмјеха не бијаше на њему, већ стојаше блиједа, нијемо гледајући на под, дах ју је давио а силне сузе јој облише образе.

Наста страшан тренут и за Боривоја. Био је сав ускомјешан. Мушко му лице добило дјетињски збуњен израз. Кад му се погледи сретоше са Драгичиним погледима, насмијаше се једно на друго, дуго се зауставише тако гледајући. Пред Боривојевим очима и опет сину она дивна бесконачна пољана, са плавим цвијећем благим вјетром који отуд долази са бескрајних даљина преко азурног неба.

Боривој није имао више ништа да каже Драгици, Драгица такођер не, а баба — бијаше умукла гледајући ово двоје гдје она једном ријечју доведе у положај из кога се нијесу могли испетљати. Но баба је ипак у себи ликовала, јер је прочитала из погледа обоје, да су сада једно другом повјерили своје најтајније миљење.

Баба је на крају увидјела, да је ово значајан тренутак за њену унуку. Нека се ријеши, помисли у себи и изађе напоље. Тиме је казала и Боривоју, да повјерење, које је према њему стекла, ево и заслужује.

Остадоше њих двоје самих нијемо гледајући једно на друго, дуго не говорећи једно другом ништа.

(Наставиће се)

КРОМПИРА

роза рана. бела, жута, лука црна и бела (зелени) поврћа, нуди вагонима најјефтиније

Александар А. Мудрох

46 1— Митровица (Срем).

Стечај.

У смислу наређења основног писма закладе пок. добротвора Ђорђа Ф. Недељковића овим се расписује стечај на два штипендијска места за девојке удаваче, које намеравају да се удаду за свршеног занатлију, Србина православне вере. Свака удавача, која буде изабрана за штипендистињу ове закладе када докаже да се венчала са Србином занатлијом, православне вере, добиће из благајне ове општине 320 круна.

Молитељице имају ово да докажу у својим молбеницама:

1.) Да су Српкиње православне вере родом из Новог Сада.

2.) Да су сиромашног материјалног стања и

3.) Да су моралног владања.

Молбенице ваља поднети потписаном председништву најдаље до 5. (18). фебруара 1908.

Из седнице месног црквеног одбора, држане у Новом Саду 29. децембра 1907. год. (11. јан. 1908. год.)

Ђорђе Петровић, перовођа. Марко Вилић, потпредседник.

18 2 –2

ПОЗИВ НА УПИС У ДРУШТВО „Добротвора“ У РУМИ.

Кад се приближује онај жалосни тренутак, кога отац породице мора за увек да остави своје миле и друге, многи се брине, шта ће после мене бити са мојом женом, шта ће радити моја деца! Тим нам теже пада растанак, који би нам иначе био спас, јер мало је срећних, који су се достојно постарали за своје. Да би они, што нас надживе, бар за прво и најтеже време могли бити сачувани од беде и невоље, образовало се у Руми удружење „Добротвор“, који има овај лепи циљ. Умре ли који члан „Добротвора“, онда сваки члан плати по две круне и сума скупљена на тај начин исплати се, по одбитку незнатних трошкова, својти покојниковој. Тако је удружење „Добротвор“ откако постоји исплатило 4212 круна и то својти Драге Митровићеве 211 круна, Фрање Шнура К 280·–, Јелисавете Кох К 282, Андрије Бекера К 282·20, Стевана Пољанца К 289·—, Стеве Петковића К 290·20. Милеве Јаковљевићеве К 292·—, Лазе Симоновића К 294, Цвете Рунцког К 309·40, Антона Мозера К 311·10, Севастијана Третенбаха К 319·60, Катарине Кефер К 323·—, Видосаве Кокићеве К 326·40, и Матије Јооа К 3 8 10.

Многе захвале, што их је добило удружење, сведоче, да је друштво „Добротвор“ много суза утрло и много јада и бола ублажило.

Како су статути „Добротвора“ тек недавно одобрени од високе земаљске владе, није друштвена управа могла пре објавити позив за ступање у друштво. Што више чланова, већа је и сума што се исплаћује својти покојника, и зато не би смео ниједан отац и родице, коме лежи на срцу добро његових, пропустити прилику да ступи у ово одлично хуманитарно друштво

Ко ступи у друштво „Добротвор“ лакше ће се и јефтиније постарати за своје, него кад би их осигурао. Пријаве са стране упућују се привременом претседнику г. Јозефу Сервацију (Josef Servatzy) или перовођи г. Х. А. Фолтману (H. A. Voltmanu) обојица у Руми.

Главна скупштина друштва „Добротвора“ у Руми одржаће се 13. (26.) јануара у 2 сата после подне у дворани ватрогасног друштва у Руми, на коју се сви чланови учтиво позивају, да у што већем броју изволе доћи.

20 2—3

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.